

Erkezett: 1914 FEB. 28.

Anul XIII.

Sz.

k. ü.

Orăștie, 13/26 Februarie 1914

Nr. 9.

LIBERTATEA

Abonamentul:

Prețul foii „Libertatea” cu adăusele sale „Foia interesantă”, „Foia de glume „Bobiriaci” și broșurile „Spicuri Economice”, pe un an 10 cor. pe 1/2 an 5 cor. — Pentru economi: numai 6 cor. la an! „Lib.” cu „Foia Int.” pt. economi 3 cor. pe an. Pentru America 3 dolari; — România 40 Lei.

Foia națională politică.

o o o

Apare în fiecare JOL.

Inserțiuni:

1 pag. 80 cor., 1/2 pag. 40 cor., 1/4 pag. 20 cor. etc. — La inserate ce se dau de mai multe-ori, să fac reduceri de taxă

Inserțiunile ca și abonamentele, să plătesc înainte.

== Manuscriptele nu să dau înapoi. ==

Hotărîrea

prin care Comitetul Național a respins îmbiemîntul de „pace” alui Tisza.

Dăm în cele următoare Hotărîrea adusă cu toate glasurile de frunzașii neamului, membrii Comitetului Național și bărbații de încredere chemați pe lingă ei din toate ținuturile locuite de Români, în sfatul lor dela 18 Februarie 1914. Iată-o:

Luptînd pe temeiul legilor țării și cu arme legiuite pentru asigurarea vieții naționale, a liberei mișcări și dezvoltări politice, culturale și economice a poporului român între hotarele statului ungar, și avînd simț pentru interesele (trebuințele și foloasele) ce-i sînt aceleași cu ale națiunii maghiare, nu mai puțin ținînd samă de însemnătatea deosebită ce o are neamul românesc pentru Impărăția austro-ungară, — partidul național român, de la înființarea sa, a avut credința tare, că, deslușindu-se dreptatea și curățania scopurilor sale, prin conlucrarea celor hotărîtori în viața de stat, se va înlătura ciocnirea dintre trebuințele vieții naționale a poporului român din țările Coroanei Sfîntului Ștefan și dintre politica de conducere a statului ungar, aplicată dela anul 1867 încoace (dela „dualism”, adecă decînd au Ungurii singuri conducerea în Ungaria).

Ca urmare, Comitetul conducător al partidului național român, cu dreaptă mulțumită a primit invitarea Excelenței Sale D-lui ministru-președinte, de a statori împreună o deslegare, prin care politica de ocîrmuire a statului ungar, ar putea fi adusă în deplină conglăsuire cu interesele (trebuințele, bunurile) naționale, politice, culturale și economice, ale poporului român, urmînd să înceteze astfel adîncă nemulțumire a Românilor cu starea lor obștească și mai virtos cu politica dușmănoasă a cîrmuitorilor țării față de dînșii.

În temeiul dării de samă a comisiunii sale și a scrisorilor cari i-s'au pus înanite, scoțînd la iveală patrioticul zel a Excelenței Sale D-lui ministru pre-

ședinte conte Ștefan Tisza, desvoltat în cursul îndelungatelor debateri (tîrgueli), — Comitetul conducător al partidului național român, află, că în scopul de a se stabili în chip dăinuitor conglăsuirea între interesele naționale, politice culturale și economice ale poporului român și între politica de ocîrmuire a statului ungar, — conglăsuire cerută poruncitor prin marile trebuințe ale patriei, de întărire în lăuntru său, — încredințării lui (a comitetului) în cursul debaterilor urmate între dînșii și d-l ministru prezident, pătrunși de greutatea istorică a acestor zile, prin propunerile lor, făcute între hotarele dreptelor cereri ale poporului român, au îmbiat temeiul bunei înțelegeri și al pacificei lucrări.

În același timp însă, Comitetul conducător al partidului național român a toată țara, cu adîncă părere de rău este silit a spune, că îmbiemîntul făcut din partea D-lui ministru președinte, atît în urma conținutului său, cît și în vederea urmărilor cari i-se cer, ca cerințe ale ducerii în deplinire, nu e potrivit pentru înlăturarea, fie și vremelnică, a ciocnirii între Români și politica de ocîrmuire a statului ungar!

Deși d-l ministru președinte pe de o parte a arătat trebuințele ce sînt obștești națiunii maghiare și celei române, pe de altă parte a recunoscut dreptul firesc al poporului român de a-și forma partidul său politic, și s'a simțit îndemnat a spune, că mulțumirea poporului român din Ungaria cu starea sa, este în interesul bine înțeles chiar și al națiunii maghiare, arătîndu-se gata a da ajutor la această mulțumire prin vindicarea durerilor, pe cari le-ar afla îndreptățite, — totuși Comitetul conducător al partidului național român, avînd patriotica îndatorire a-și arăta temerile, protestele, ori cererile sale la toate

prilegiurile potrivite, se simte silit de astădată a mărturisi, că Ex. Sa ministru președinte ungar, nu numai n'a primit cererile de neapărată trebuință pentru înlăturarea ciocnirii dintre politica de ocîrmuire a Ungariei și interesele de viață a poporului român din această țară, și nu numai nu a găsit o deslegare potrivită dezvoltării istorice și însemnătății culturale și numerice a poporului român, ci a aflat chiar de bine a spune, că nu va îndeplini față de neamul nostru nici acele cele mai mici drepturi, cari sînt înscrise în art. XLIV din 1868, despre îndreptățirea cea deopotrivă a naționalităților (popoarelor felurite) ale Ungariei, lege ce e în ființă, întărită de Maest. Sa. Ba vedem în același timp, că poporului românesc, prin noua lege de alegeri, i-se vor croi hotare mai scăzute și ca până aci, întru a-și putea arăta înfrîurirea sa politică în dieta unde se aduc legile țării.

În asemenea împrejurări, arătînd noi durerosul fapt, că nedreptățile suferite de poporul român cu începere dela anul 1867, nici în timpul din urmă nu au încetat, ci starea sa politică, prin noua lege de alegeri, prin legea despre tipar, prin împărțirea cercurilor de alegere, și prin porunca ministerială privitor la întrunirile publice, s'a înrăutățit în măsură aprcape de nesuferit, — Comitetul conducător al partidului național român, cu adîncă iubire de patrie și nestrămutată credință față de Înaltul Tron, gata fiind totdeauna și în viitor, în orice clipă a conlucra la înfăptuirea păcii naționale, întemeiată pe drept și dreptate, pe încredere împrumutată și pe respectul de drept și, dorind ca guvernul Ma. Sale, prin porniri binevoitoare neamului nostru, să pună întii temeiul la asemenea înțelegere, este silit a declara, că — respectînd întregitatea hotarelor țării și îndreptățirea poli-

tică a statului, — în starea de azi, i-se poruncește datoria, de a lupta și mai departe, în hotarele legilor, cu arme legiuite, spre înlăturarea nedreptăților, de cari suferă poporul român și spre cîștigarea și asigurarea drepturilor, cari sînt neapărat trebuincioase pentru viața lui națională, pentru mișcarea sa politică și înaintarea trebuințelor sale culturale și economice!

Comitetul conducător al partidului național român, este deplin încredințat, că în această patriotică nizuință, întreg neamul românesc, una va fi!

Ce-a făgăduit Tisza?

După-ce, în cele de mai sus, am arătat cuvintele cu cari Comitetul Național a respins îmbiemîntul de „pace” alui Tisza, rămînînd „a lupta mai departe!” — în cele următoare vom arăta mai lămurit, punct de punct, ca a făgăduit Tisza Românilor, pentru ca în schimb ei să se lapede de toată politica lor de până aci și să se acate de poalele partidului lui?... Vineri în săptămîna trecută Tisza a ținut în dietă o mare vorbire în care a arătat ce a făgăduit el Românilor? Iaca ce spune el însuși:

Libertăți obștești.

În privința asta, — zice Tisza, — se înțelege de sine că Românii se bucură de egalitate de drept cu alți cetățeni, și între marginile legii, pot lua parte la viața de obște a țării, înjghebîndu-se în partid național român deosebit, și lucrînd la alegeri ca atari. Tot așa, deopotrivă cu alți cetățeni, pot ținea întruniri, își pot dezvolta presa (foile și cărțile ce ies în tipar), pot forma reuniuni culturale, economice, etc., românești.

(Adacă atît cît nimica. Doar și azi așa e, — pe hîrtie, că îți poți „în marginile legii”, forma una și alta. Dar cînd te pui în mișcare, îți spune că ai trecut peste marginile legii! Hall!)

La judecătoria, la deregătorii.

Legi și publicațiuni (vestiri) cari privesc obștea mare, să vor publica și românește. Dreptul limbii protocolare în comune și la comitat, rămîn cele în vigoare. Slujbașii de printre Români, au să știe limba poporului, ca să se poată înțelege nemijlocit cu el. Se vor lua măsuri, ca cei ce se pregătesc a fi

deregători ori judecători printre Români, să învețe limba română.

(Doar și azi se cere asta, dar nu se face, ci trebuie să stai naintea judeului cu tâlmaciu, pe la alte instanțe tot așa. Așadar nu e nimic nou în ce făgăduiește Tisza).

Ori care cetățean își va putea înainta în limba sa rugarea, recursul ori plîngerea sa, la instanța înființată din comună și din cerc (până la fisolgăbirăime), dacă el în sus și își face acea scrisoare.

(Dar în asta ce-i nou? Azi avem drept a trimite scrisorile românești și la instanța a doua, la Comitat! Aci Tisza pare a ne chiar scurta din drept).

La judecătoria pira în scris să face ungurește, dar la pertractare (în cele criminale mai ales) se poate folosi limba omului. (Doar și azi e așa!).

In treburi economice.

Guvernul se va năzuie a sprigini fericirea și înaintarea economică a cetățenilor de limba românească.

(Frumosă vorbă! Sari cuc de bucurie țaranule român, că Tisza vrea să te facă de-adreptul „fericit!” Cum? Cu urcarea într-una a dărilor? Ce sforăeli speculante!)

Expozituri și reuniuni economice române, se vor împărtăși și ele de spriginul statului; se vor ținea prelegeri economice și în limba română și în alte treburi ale plugăriei, în pricinile de pășuni, de păduri, micii proprietari români se vor împărtăși de facere de dreptate la fel cu Maghiarii...

(Ce-o mai fi și asta? „La fel cu Maghiarii!” D'apoi că totdeauna afurisitul de slujbaş dumănos, o să-ți poată arăta, că colo și colo tot așa a pățit și vre-un econom Ungur! Asta să-ți fie destulă mîngăere? Să te simți pe urma ei „fericit”?)

Privitor la școale.

În școlile de stat se învește, ca, acolo unde copiii de Români sunt mai mulți, să se vorbească copiilor și să li se dea învățătură și, în limba mamei lor, — până cînd aceia vor ști atîta ungurește, cît să poată pricepe învățătura în limba aceasta!

(Mare lucru! D'apoi că asta e numai de lipsă la început, dascălului tău de stat, până vîră în copil atîta ungurească, cît să-l preceapă. Că nu s'a făcut pîn'acum, a fost o prostie a șovinismului vostru. Că se va face în viitor, pentru noi nu-i nici un cîștig!)

Fiindcă legea școlară din 1907 (alui Apponyi) spune că acolo unde școala confesională s'a închis odată, aceea nu se mai poate deschide, — în privința asta se va face abateri și, acolo unde biserica dorește să-și dechidă școala de nou, chiar cu ajutor dela stat, i se va de voie să o facă.

Gimnaziul din Brad și din Beiuș.

Întregirea gimnaziului din Brad, guvernul o va privi cu bunăvoință (așa dar nu-i va pune pedeci), îl va chiar ajuta la întregire, lăsîndu-l tot cu limba română până sus, dar

limba și literatura maghiară, să le învețe ungurește.

Ba guvernul nu ar fi în contra să se înființeze un gimnaziu românesc nou (adecă la atîta s'ar învoi, căci ai noștri ceruseră 4. El cu unu s'ar învoi, din gură.)

La Gimnaziul din Beiuș însă, nu e învoit să se schimbe stările de azi.

(Cu gimnaziul acesta lucrul stă așa, că el avea limba de învățămînt numai românească până și pe clasa a 8-a, dar acum vre-o 20 de ani, niște studenți mai înflăcărați de acolo au pus la o zi de sărbătoare un steag românesc pe gimnaziu! Atît a trebuit. Iată a venit guvernul și, sub cuvînt că aci e cuib primejdios de valahi, a spus: Vă închid gimnaziul, sau vi-l mai las, dar numai așa, că din clasele de sus, 5—8., vă scot limba română și tot învățămîntul are să meargă în l. maghiară! Ca să nu-l peardă de tot, ficiertatul Episcop Pavel, s'a învoit dară și la asta. Acum ai noștri cer, ca semn de bunăvoință, să șteargă ministrul nedreptatea ce s'a făcut cu acest așezămînt de cultură românesc, — și, uite, spune că: Nu! asta n'o mai lasă!).

RELIGIA.

Ministrul mai pune în vedere, că va face rînduială, ca pe viitor în toate școlile de stat, populare ori mai mari, religia să se propună copiilor numai în limba bisericii lor și prin preotul lor!

(Mare lucru. Doar așa a fost și pîn'acum și numai ici-colea cite-un afurisit de director cerea ca să se propună și ungurește religia. Adecă încercă un nou atac asupra dreptului limbii noastre. Și acum vine și zice că oprește pe cei prea ocoși a mai face această aspră volnică Românilor, și și-o pune ca cap de mare binefacera, pentru care tu să te pleci pîn' la pămînt naintea lui).

În gimnaziile de stat de printre Români, zice Tisza, voiu face ca să se învețe și limba română, așa „facultativ”, adecă de cătră cine vrea. Și în școlile de pregătire a învățătorilor tot așa.

Neatîrnarea bisericilor.

Guvernul va respecta și mai departe neatîrnarea bisericii gr.-orientale române. A bisericii greco-catolice însă, o va regula nu ca de sine stătătoare, ci în legătură cu a bisericii romano-catolice, dar va stăruie ca în firul acelei regulări, să se țină samă de așezarea deosebită a bisericii greco-catolice și de cerințele ei osebite.

(Cu alte cuvinte nu se clatină dela punctul vechiu de vedere: de a înjuga biserica gr. catolică rămână de cea papistașă maghiară, ceea-ce e pentru bis. gr.-cat. română o uriașă primejdie!)

Hajdudorogh-ul.

Cererea Românilor, ca să se iee sub revizie treaba cu episcopia de Hajdudorogh și să se dea napoi bisericii gr.-cat. române comunele românești ce s'au alipit la acea episcopie maghiară, Tisza crede că se poate îndeplini. Ci-că vre-o 10—12.000 de suflete ar fi a se ina-

poia bisericii gr.-cat. române (din vre-o 50—60.000 ce i s'au luat!), în schimb va trece pe alte comune în cari sunt „Unguri” gr.-cat. (Înțelege Români ori Ruteni cari vorbesc ungurește), așa ca episcopia de Hajdudorogh să nu peardă mai nimic.

(Acesta e cap de „împăcare”, că îți dă napoi o parte din ce și-a răpit la chip neomenos numai ca ieri? Și pentru asta tu să-i fi mare mulțumitor?)

Legea din 1868.

Singura lege ce ne e prielnică și nouă nemaghiarilor, e legea de naționalități dela 1868, a cărei aplicare au cerut-o fruntașii noștri. Tisza spune în dietă: Acea lege a fost făcută în o clipă de „uitare de sine”(?! de bărbajii de stat maghiari, crezînd că naționalitățile și așa se vor contopi cu Ungurii. Dar noi azi n'o putem duce în deplinire fără a ne sinucide (a ne omori noi pe noi!)

(Adevărul e următorul! Acea lege s'a adus pe cînd Ungurii nu se simțeau destul de liberi, că staseră sub domnia nemțască ce a urmat după 1848, și, ca se arate la Viena că ei sunt vrednici a conduce țara, căci vor fi stăpîni drepti și liberali, au adus legea. Cum s'au văzut în șea, nu s'au ținut de cuvînt și nu vor să respecte legea adusă de ei înșiși!).

Și așa mai departe.

Precum vedem făgăduințe goale cu grămada. Unele așa de neînsemnate, încît e păcat a le mai și pune la răvaș!

În linii mari, pe tărîmurile largi și hotărîtoare pe cari se mișcă viața și se arată puterea unui popor, — acolo nu te lasă să te clatină, să te înărești, să răsufli. Din potrivă: te strîmtoarează încă pe ele! În loc de 50—60 de cercuri de alegere în cari erai tare, te scade la 25—27. Și din acelea abia-s vre-o 15 mai sigure pentru tine. Te face popor pitic, ca al Sașilor!

Fruntașii noștri i-au zis: „De vrei un bun început de pace, dă poporul român, aceea ce-i e asigurată prin legea de naționalități dela 1868, lege în ființă, întărită de Maestrea Sa, dar nescolită și neținută de guverne. Uite, nu-ți cerem nimic peste lege. Dar macar cît e acolo.”

Și Tisza n'a vrut. A spus că aceea nu se poate. Ci el le îmblie mărunțișuri, și și acelea date cu jumătate de gură și în formă de... mituire, că în schimb să te lapezi de tot trecutul tău politic bărbătesc.

Între astfel de împrejurări, are toată dreptatea corespondentul nostru din Pesta, care dîndu-ne samă despre ședințele comitetului, în care s'a desfășurat sfatului fruntașilor tot materialul pertractat cu Tisza, tot ce Români au cerut și ce Tisza le-a făgăduit, — ne scrie:

De pe arhanghelul păcii, la care au cioplit un an de zile membrii comitetului nostru național și groful Tisza, în cea mai mare taină — s'a tras vâlul acoperitor și el ni-a

răsărit nainte în 17 Februarie n. gol-goluț, ca să-l putem privi pe din toate părțile și noi, marea obște românească! Arhanghelul gîb e și putred, purtînd pe fruntea sa o nună de jăratec, în o mână oțeva fărîmături, iar în alta biciu de foc, în loc de ramură de maslin... El ni-s'a înfățișat ca cea mai respingătoare ființă, ca un monstru pocit, pe care îndată ce l'a văzut consfătuirea neamului, l'a respins dela sine cu despreț, ba cu revolta dreaptă a sufletului seu.

Suntem recunoscători fruntașilor noștri, indeosebi dlor Dr. Iuliu Maniu, Dr. V. Branisce și V. Goldiș, cari cei dintîi după înfățișarea mincinosului arhanghel de pace, au rupt de pe el, prin vorbirele lor în sfatul comitetului, toată spoiala minciunii, toată sclipirea falsă și au rostit cuvintele dure-roase, dar pline de adevăr, că acest arhanghel pentru toate-i bun, numai pentru aceea nu, ca să ne aducă pacea, să ne aducă liniștea și siguranța, ca vom putea trăi mai liniștiți în viitor, ca popor și ca partid național român!

În lături deci cu ispita! Să piară de-acum credința, că guvernul țării acesteia ar dori „împăciuirea” neamului românesc și vindecarea rănilor lui, de cari suferă de veacuri! Să piară credința aceasta și să se sălășluiască în pieptul nostru mai mult, ca ori cînd, conștiința, că numai luptînd, cu înzecită îndrjire, putem să ne cîștigăm pacea, libertatea și tîmduirea!

Se vede limpede din mărunțișurile ce ne făgăduiește Tisza, că nici el, nici guvernul țării, — ne prețuește încă de-ajuns poporul românesc din țara asta, și că ținta lui e aceeași, care a fost de veacuri și n'trecut, a cîrmuirii: a ne ținea pe loc, a ne împedca în avîntul nostru, a ne nimici chiar, dacă va putea Noi, cari știm cîtă putere de viață avem în sînge, va trebui, ca să uităm pagina aceasta urfă a pertractărilor de „pace” alui Tisza, să închidem o clipă ochii și să ne scuturăm scribiți de ce-am văzut și apoi treziți din amintirea urfetei încercări, să pornim înainte! Să pornim înainte mai îndrjiti ca altădată, căci pacea numai după luptă hotărîtoare se încheie, și noi n-am dat încă lupta din urmă!

Iar fruntașii noștri, să înceapă acum cu poporul pertractările!

S. B.

În numerii viitori, vom cerceta lucrul și mai deaproape și ne vom arăta părerea asupra lui.

Tisza, croitorul de cercuri.

— Iia, mai mult decît Bradul. —

Că în ce chip sunt croite no-uele cercuri de alegere, a căror lege este primită în dietă, — ni-o zugrăvește viu de tot faptul, că marele cerc, curat românesc, al Băii-de-Criș, a fost nimicit (fiindcă

aci nu puteau învinge pe Români), al Dobrei asemenea, și s'a format unul nou, la Ilia-mureșană, unde sunt Unguri mai mulți, și Bradul, acest orașel cu gimnaziu, cu școală civilă, cu inspectorat de școale și care e cale de-o zi de parte de Ilia, peste locuri și drumuri rele, — e împărțit la Ilia, cum și jurul Bradului! Aname ca să nu poată veni, să li se urască a face așa cale lungă și grea la alegere.

În același chip necinstit și nedrept, sunt împărțite toate cercurile de printre Români, — ca să ne arate cât de mult ni-se vrea binele, dreptatea, „pacea“!

Pentru Fondul ziaristilor,

am mai primit dela :

Mihail Chiorean, Sighișoara, 1 cor., Dumitru Baboari, Petroșeni, 50 fil., D. Maneiu, Rakitor, 50 fil., Avram Jurgiu, Vulcan, 50 fil., Filimon Balonu, Sinca-veche, 60 fil., Ioan Iord, Vranycuz 20 fil., Mihail Petroesc, I. Vas. Batiz 50 fil., Nicolae Iv. Sperchez Zernești, 1 cor. George Ciulea, Spini, 20 fil., Simion Stupinian, Regin, 30 fileri, Nic. A. Muntean din Hunedoara, acum în Pittsburg (America), 4 cor., Vasile Urdea, Sighișoara, 1 cor., Vasile Mirion I. Ambrosie, Cut 1 coroane, George Virtic, Mocod, 1 cor., Pentru I. Androne din Jounstown, Oh. (America) 3 cor., Irimie Dumitreasă din Jounstown, Oh. (America) 2 cor., Pentru Paină, Decea, 1 cor., George Ianc, Banskeuș, 1 cor.

Perderile Sîrbilor

În războiu, au fost însemnate și ele viu acum date pe față în măsura lor adevărată, statorită de ministeriu. Ministrul de război Stepanovici a înaintat dietei cerere pentru ajutorarea familiilor celor răniți în războiu (sau pe urma rănilor primite) și a celor rămași chi-tavi. Și din cererea ministrului re-ese, că 20.000 de luptători sîrbi și-au pierdut viața în acest războiu, — dintre cari 6000 morți nu de glonț, ci de celeră. Alte 48.000 de înși au fost răniți, unii mai greu alții mai ușor. — Tuturor familiilor rămase orfane de sprigin prin aceea, li s'a votat ajutoare potrivite, cari la olaltă fac multe milioane pe an, îngreunind pe mulți ani înainte budgetul țării. Dar în urmă țara o face bucuros, avînd în vedere uriașul cîștig cu care s'a ales pe urma acestui războiu.

Pace de „musai“.

— Și aiurea, nu numai ia noi. —

Între Cehii și Nemții din Austria e frământare și încărcare națională mare, de zeci de ani. Cehii luptă cu puteri de eroi pentru libertatea lor națională, pe care Nemții li o răpiseră pe vremuri. Prin bărbăția luptei, au ajuns a și-o fi zmulș aproape deplină, din mâinile Nemților. Dar numai aproape deplină. Pentru a și o avea deplină, ei au dat un nou asalt asupra pu-

terii de stat nemțești, ridicînd noue cereri de libertate, — și au ajuns iar la cujite cu Nemții (cam ca noi cu Ungurii).

O telegramă din Viena, cu data de 23 Febr., vestește acum următoarele :

...„pertractările de împăcare între Nemți și Cehi, s'au zădărnicit, (căci Cehii resping o pace ce nu-i mulțumește). Știri oficioase înse spun, că conducerea partidelor germane aliate, (cele ce duc lupta contra Cehilor), a primit azi o hotărîre, prin care spune, că, de vreme ce ține că e trebuință arzătoare o înțelegere între Nemți și Cehi, — trebuie să înceapă de nou pertractările întrerupte în vară. Avînd în vedere însămnătatea lucrului, greutatea de forme au să fie lăsate la o parte. Dacă temelia desbaterilor din rîndul trecut, nu a fost potrivită pentru împăcarea celor două popoare, *trebuie căutată altă temelie*, pe care să se poată clădi însămnata zidire (a păcii).

Conducerea însoțirii partidelor nemțești, așteaptă dela toate, ca să-și pună la o parte cererile lor osebite, și ținînd înaintea ochilor numai *ținta cea mare*, să conlucre la întruparea ei!

Cu alte cuvinte și în Austria s'a dat poruncă a se face liniște în țară, *impăcînd* popoarele nemulțumite, căci împărția are mai mult ca ori-și-cînd și mai mult ca de ori-și-ce lipsă de pace! Pentru că simte, de sigur, că o pîndesc primejdii mari din afară, de pe aproape...

Ce pricini caută

conducătorii comitatelor la școlile române, pentru a le închide.

Un ziar din Pesta scoate la iveală cîteva spicuiți de prin rapoartele înaintate de conducerea comitatelor către ministeriu de culte (peste biserici și școale) asupra școlilor românești, pe temeiul cărora cereau acelui ministeriu să nu dea ajutor de școlii cutari românești, ca așa aceea să fie silită a se închide — ca apoi pe ruina ei, să se deschidă școală comunală ori de stat, cu limbă unguerească!

Comitatul Aradului, cel foarte bogat în Români, însoțea rugarea unei comune românești, prin care cerea să dea statul ajutorul pe care nu-l poate ea da după legea cea mai nouă :

...„în virtutea răspunderii ce ni-o cunoaștem — zic patrioții harabori dela comitatul Aradului, — *nu vă propunem* (nu vă sfătuim) *să dați ajutorul cerut*, pentru că înzestrarea școlii cu uneltele de lipsă, nu e deplină și învățarea limbii maghiare în școală, nu e mulțumitoare!“.

Cine nu vede că avem aci a face cu o școală, a cărei zidire era deplină răspunzătoare legii, că au cheltuit săracii Români ca să fie școala așa de bună și frumoasă, cum o cere legea cea cu mari așteptări, — avea și cu învățatură deplină, și zău toate trebuie că erau bune la școala a-

ceea, încît numai afită vină a putut găsi ochiul rău voitor al patrioților dela varmeghie, că n'ar fi destule uneltele, mărunțișuri prin ea, — iar că unguerește nu să învață destul, o fi, că chiar ca jupînul inspector n'or ști vorbii unguerește micii Românași, și el numai atunci ar fi „mulțumit“!

Comitatul Clujului a însoțit rugarea unei comune românești pentru ajutor, cu următoarele cuvinte către minister :

...„duhul ce domnește în această școală. e în măsură îngrijitoare contrar maghiarizmului, așa că pe temeiul aceluia nu putem propune, ca să i-se dea ajutorul de stat!“

Asta apoi e și mai minunat. Aci nici un fel de scădere, la zidire, la învățatori, la uneltele ce se cer, nu s'a putut afla! Și examenele au fost foarte bune. De ce să se lege dară patriotul pentru a strînge de gît școala românească? De „duhul“ din ea, care ar fi contra maghiarimii!

Oare asta de unde a putut-o ști inspectorul? Doar de sigur în fața lui și cei mai într'adevăr contrari maghiarizmului, elevi ca și învățatori, nu și au arătat acest duh! Prin urmare jupînul inspector și a supt din degete „dovezile“ pe temeiul cărora cere — împingerea școlii române în prăpastia perirei, nedîndu-i ajutorul de stat, pe care astfel statul e dator a-l da după însăși legea aceea școlară afurisită,

Pe acești sălbateci soviniști să-i înmoale Tisza, că până pe pe aceștia nu-i învață a ști ce e drept și dreptate și ce e cu cădere față de un popor însemnat ca poporul român, — pînă atunci e o prostie a nădăjdii o pace între noi și zbirii noștri!

O mașină de zburat spionînd noaptea pe de-asupra Bucovinei.

Din Cernăuți (orașul capitală, cu scaunul domniei țării) se vestește, că în 20 Febr. s'a văzut de-asupra satului Straja pe la 11 noaptea, rotindu-se o mașină de zburat, — care era înzestrată cu un puternic „reflector“ (instrument de vîrsat val puternic de lumină în jos) și la lumina acelui val, cei de pe mașină vedeau tot ce e în sat și în jurul lui.

Dela o vreme mașina și-a închis reflectorul (lampa vîrsătoare de lumină) și s'a pierdut în zbor tainic învălșii în cutele negre ale nopții.

Lumea a rămas tare mirată de această arătare, — căreia nu știe ce însămnătate să-i dea, căci nu s'a putut afla de unde a venit și unde s'a pierdut în zbor tainic pasere a nopții de lume nouă.

Apoi nici nu i-se poate da vre-o însămnătate. Atît doar, că a fost o manevră a unei mașini de zburat, care a făcut probă, cum se poate zbura prin noapte și cum s'ar putea spiona anumite puncte de pe pămînt cu ajutorul mașinei și a reflectorului, — a lampei uriașe vîrsătoare de lumină.

Așa se va face în războaiele viitorului. Se va afla de peste zi ca colo și colo sunt trupe inimice, dar nu se știe cît de multe: Peste noaptea mașini de zburat vor pluti peste acele hotare vîrsînd valuri de lumină asupra lor și descoperînd țaria trupelor ascunse sub cetea cutare și cutare! Sau: trupele ar voi să înainteze pe drumul ori vlea cutare și nu știu de e liberă ori nu: noaptea mașinile o vor lumina o vor cerceta, — dacă n'au avut destul răgaz ziua, sau ziua n'au putut-o face, căci ar fi tras inimicul asupra ei și poate ar fi nimerit-o.

Ce fiori și groaze mai ascunzi în sinul tău, viitorule, pentru viitoarele războaie.

Reuniunea femeilor române din Comitatul Hunedoarei

și-a ținut adunarea generală anuală în 21 Febr. la care a deschis-o c'o vorbire frumoasă. Deva, în casele doamnei prezidente Elena Pop Hosszu-Longin în raportul comitetului s'a dat apoi seamă, despre mersul și starea Reuniunii, scofin-du-se la iveală lucrările de frunte ale ei în anul trecut: Expoziția dela Orăștie, în zilele adunării Asociațiunii, care a rămas un titlu de mîndrie pentru „Atelierul dela Orăștie al Reuniunii“ condus cu mult zel și inimă de dna viceprezidentă Victoria Dr. Erdeli și de doamna Tiberia Barcianu; apoi o mică expoziție în Timpa, unde a dat 20 cor. premii jărăncelor exponente. Iar lucrul de căpetenie a fost și în anul asupra căruia se raportează, lucrarea prețioasă din Atelierul dela Orăștie.

S'a constatat că, deși se lucrează cu zel și cu rost, Atelierul nu-și copere încă cheltuelile și are nevoie de un mai bun sprigin din partea obștei mari. S'au luat la cunoștință rapoartele comitetului, apoi a casarului și a conducerii Atelierului, dîndu-se mulțumită tuturor pentru osteneala în jurul Reuniunii. Ave-rea Reuniunii la sfîrșitul anului 1913, a fost de 25 000 cor.

Sărmani prizoneri. Din orașul Baku (Siberia), în care se află închiși mai mulți arestați politici (pentru cele scrise prin foi ori rostite în adunări, contra ordinii de stat rusesc), cari sînt toți oameni cu carte, printre ei și multe femei, domnișoare anarchiste, etc, — vine știrea, că acești nenorociți au luat o hotărîre amară: Fiind directorul temniței e un om crud și fără suflet ce se poartă cu ei foarte barbar, umilindu-i și rîndindu-i pînă 'n suflet, — ei s'au hotărît a nu mai primi mîncare și a se lăsa mai bine să moară de foame, decît să mai trăiescă sub mîna acestui păgîn! De multe zile nu mai iau mîncarea și au început a slăbi și a se ofili grozav, ochii a le cădea în cap și a li se împăiengeni, — încît l'a apucat spaima și pe cumplitul director al temniței, și el a dat poruncă doctorului, să le dea robilor hrană în chip măestrit ori cu sila. Dar nu merge. Singura ieșire din năcaz e, ca directorul să plece din slujba sa.

O bombă de dinamită

trimisă prin poștă ca „dar“
episcopului de Hajdudorogh la Dobrițiu.

Bomba a omorât pe Vicarul Jaczkovics, pe secretarul episcopului Szlekovszky, pe fiscul Dr. Csatt, a rănit de moarte pe alte două persoane, iar pe vre-o 10 le-a rănit mai ușor. — Episcopul a fost rănit numai la o mână ușor.

Știre înfloritoare a dus telegramul Luni dela Dobrițiu, răspinzându-o ca fulgerul peste toată țara: că în contra Episcopului Miklosy, de Hajdudorogh, s'a făcut un atentat (atac, încercare de potopire) cu dinamită, care a și omorât pe 3 din oamenii cei mai apropiați ai episcopului, a rănit pe alți mulți și a făcut uriașe stricăciuni în palatul în care era reședința (scaunul) episcopiei celei nouă.

Episcopul însuși a scăpat cu viața, numai ca prin minune. Moartea le-a fost trimisă prin poștă, din Cernăuți, în Bucovina, în un pachet care aducea dinamita cea mai primejdioasă: ecrazitul. Iaca amănuntele fioroasei întâmplări:

Încă Sîmbătă Episcopul Miklosy a căpătat o scrisoare din Cernăuți, prin care o anumită Kovács Anna îi scria, că ea e Unguroaică de pe la Nagykároly, dar acum se află în satul Hadikfalva din Bucovina, sat cu mulți ciangăi, și ea îi trimite Episcopului un dar evlavios, anume: o piele fină de leopard, ca s'o pună ca podoabă în locuința sa, și pe sama bisericii sale o cruce mare și prețioasă de argint trasă în aur. Roagă pe episcop să primească aceste daruri dela o umilită credincioasă a lui, luându-le însuși el în primire. Iaca îi trimite pentru biserică, ori pentru săracii ei, și 100 coroane (pe care Episcopul le-a și căpătat de odată cu epistola), și-l roagă ca la slujba dumnezeiască să pomenească pentru toate astea pe: Iános, Teréz și Mariska.

Episcopul s'a bucurat lucru mare de acest dar și spunea foarte voios celor din jurul său, că uite ce inimi bune mai dă Dumnezeu între credincioșii împărțiți lui, printre cari această vrednică Kovács Anna, pribegită prin streini.

Duminecă nu se dau pachetele; pe Luni aștepta dar să-i sosească și prețiosul pachet. L'a și sosit. Îndată a trimis după el și i l'au adus, în o sală de lângă odaia lui de lucru. Era ladă de 20 kilograme de greș. S'a pus însuși Episcopul, cu vicarul său Jaczkovics, cu secretarul său și cu fiscul (advocatul curții), să-l desfacă. Au și desfacut lada și începuse a scoate din ea, cînd Episcopul fu chemat la telefon, în odaia vecină, că fișpanul comitatului are a-i grăi oarece. El plecă spunînd vicarului și celorlalți: desfaceți numai, că vin și eu îndată.

Aceia sa apucară de desfacut. Scoaseră pielea cea de „leopard“,

dar nu li-se prea împăru de ea, parcă nu era așa fină cum o vestise scisoarea și cum și-o încipulau ei. (De unde să fie, că era o simplă piele de capră, colorată de cineva cu pete ca pe leopard!). — Haid, desfac mai departe, rupînd acum învălșul de pe celălalt obiect de dar. Dar chiar prin această rupere, ei au tras de fitilul ori mai multele fitiluri ce erau puse dinamitei învălșită acolo, și acelea luînd prin aceea foc, dinamita a explodat (a izbucnit cu foc în laturi) cu o putere uriașă! Un tunet grozav a zguduit tot palatul! Intr'o clipă cei 3 oameni de pe lângă pachet, nu mai erau oameni, nici nu mai aveau viață!

Vicarul Jaczkovics a fost tot dărăburit! Capul i-a sărit în un colț de casă, trupul tot petece izbit de părăi! Celălalt doi, secretarul și fiscul, asemenea făcuți tot dărăbe! Alți doi tineri un iurist și un cleric, ce erau mai departe, au fost răniți de moarte. Ei se chinuie în spital, fără știre de sine.

Dinamita a spart părăii, a stricat plafonul și padimentul, îndoinind grinzile de fer pe care erau zidite, — spărgînd în jăndări toate ușile până prin a patra odaie!

Ajutoarele ce au venit au scos de sub ruine, de sub părăii prăbușiți, pe mai multe persoane, cari să află acum în spital.

Vicarul Jaczkovics, om văduv, are o fată, ce locuia la el. Ea nu era în palatul episcopal. Aflînd de nenorocire, a elergat la palat. Un un politist a voit s'o oprească a intra, ca să nu vadă grozăvenia, — dar ea s'a dus cu puterea. Cînd a văzut pe tatăl său rupt în zeci de bucăți, a căzut jos amețită și firziu cînd au adus-o iar în fire, vorbea aiure, încît toți spuneau că a nebunit! Abia a doua zi s'a mai limpezit la cap, dar nu se știe de mai rămîne la fire.

În tot orașul e ferbere mare și o iritare și o jale de nedescris.

Îngroparea nenorocitelor jertfe ale atentatului s'a îndeplinit ieri Mercuri, slujind la îngropăciunea lor lor însuși Episcopul Jaczkovics, cel căruia i-a fost trimisă în întîia linie bomba, dar pe care l'a scăpat norocul lui de a fi fost chemat chiar atunci la telefon.

Unul din cei 3 morți, fiscul, e catolic, dar îl îngroapă și pe el alături de soții sei nenorociți, punîndu-i în mormînt comun (împreună).

In camera de morți.

Marți au fost duși în camera de morți a spitalului, făcîndu-se încercare a se pune laolaltă părțile lor de trup, risipite prin explozie. Trupul lui Jaczkovics era și a doua zi ciung, un picior nu i-s'a putut afla printre ruine. În locul stomacului e un gol fioros. Tot a fost spart și zburat de aci. În loc de cap e numai pelea de pe cap cu părăul pirlit. — Din trupul lui Szlepovsky lipsesc mîinile și un picior, iar din trup a treia parte. — E ceva fioros a privi resturile acestea.

Cercetări. Bănueli.

S'au pornit îndată fel și fel de bănueli, că de unde să fi venit acest crîncen „dar“ episcopiei de Hajdudorogh?

Cîteva foi, din cele mai nebune, ca „Budapești Hirlap“ și „Pesti Hirlap“, îndată a doua zi aruncară bănuiala pe Români! Că cine alții îi poartă așa Simbetele vîlădiciei de Hajdudorogh, ca Români?

În a doua linie pun vina pe Ruși, căci procesul ce se pertratează la Sighețul Marmației, doare pe Ruși, pentru că îi împedecă a trece pe Ruteni dela religia greco-catolică la cea gr.-orientală, — și ca răzbunare au plănuit grozavul atentat contra episcopului greco-catolic maghiar de Hajdudorogh.

Faptul că pachetul a venit din Cernăuții Bucovinei, de acolo de unde veneau și apostolii ruși cari au făcut trecerea Rutenilor la religia gr.-orientală, — face pe mulți să creadă, că mîna rusească e la mijloc.

La tot cazul trebuie să fie oameni umblați în lucruri de acestea, că au știut pune lucrul la cale în chip foarte isteț și au știut pregăti bomba cum nu fiece nepriceput ar putea o face.

Iar pe astfel de oameni, cine i-ar putea găsi printre Români? Românii noștri n'au ajuns așa departe în iscodirea mijloacelor lor de apărare contra dușmanilor și de înfricare a acelor.

— Au plecat zeci de polițiști secreți (detectivi) din Dobrițiu și din Pesta la Cernăuți, ca să fie de ajutor poliției de acolo în cercetarea lucrului. Și poliția din Cernăuți se laudă, că e pe urma făptuitorilor și are nădejde să i descopere. Postarul din Cernăuți care a primit pachetul, spune că și cam aduce aminte de înfățișarea celui ce i-a dat pachetul.

Cu urma ce o lasă degetele pe lucrurile cu cari umblă, au de gînd să cerceteze pe cei bănuși, doar îi dovedesc și prin aceasta.

La toată întâmplarea e o cercetare ce e așteptată de toată lumea cu mare curiositate.

Line e Láczkovics? E vicarul care a mers cu gendarmii printre Români din Mofinul-Mic și din alte comune, și care a făcut să fie băgați în temniță părintele Mureșian și 14 credincioși bravi ai lui!

Vom aduce multe amănunte de descoperirile ce va putea face poliția iar în numerii viitorii ai „Foi Inter sante“ vom aduce vederi (chipuri) de fața grozăviei: chipul palatului, a stricăciunilor ce s'au făcut, a trupurilor sfășiate, și altele, — căci așteptăm zilele astea chipuri de acolo, după ca s'a trimis de aici.

Procesul Rutenilor...

ține de 2 luni de zile și abia de se va sfîrși în luna asta.

Am scris la timpul său despre marele proces pornit în Sighețul Marmației contra nenorociților Ruteni, — pe cuvînt, că s'ar fi de acum și aceștia la fața ce cuprins în ele — vînzare de țară (trădare de patrie). În ce stă asta în faptul că, fiind ei greco-catolici, dați pe mîna unor episcopi maghiaroni, cari le-au băgat în școale și în biserici limba ungurească și au scos pe a lor ce rusească, — de-o vreme încoace au început a trece la religia gr.-orientală prin ce se simt aproape de națiunea mamă a lor de cea rusească, din care su carne și sînge.

Iar asta ci-că ar fi făcîndu o îndemnul unor agenți ruși, cari prin asta vor scăpa poporul rutean de maghiarizare, ca să-l aibă oarecu un suflet și o gîndire cu Rușii, pentru vremile, cînd Rusia va atacă Ungaria, spre a-și libera pe frații săi din apăsarea și nedreptatea de care sunt mincați acum..

De două luni de zile tot ascultă la mărturii. Au fost ascultați peste 200 de inși, printre cari și un grup din Rusia, și din toate reese, c poporul nu știe de nici o „vînzare de țară“, el trece la religia gr.-orientală pentru că îi înțelege mai bine slujba în limba sa rusă și că așa l'a întărit în credință mergerile sale pe la mănăstiri rusești.

Totuși puterea statului vrea să izbească, așa ca să le treacă poftă a se abate dela biserică maghiarizată la cea națională rusească. Doar la sfîrșitul acestei săptămîni ori în cea viitoare se va rosiți sînda.

Sunt de față la proces mulți scriitori dela foile rusești și de străinătate, așteptînd cu neastîmpat sfîrșitul, care are să aducă după sine: temniță pentru cîteva zeci de Ruteni, dar și — trezirea poporului rutean la știință de sine, așa de mult, cum pe cal pacinică nu s'ar fi trezit în 20 de ani!

Trimisul foii rusești „Ruskij Wiedomosti“, Petru Svesdic vorbind cu un gazetar ungar despre acest proces, l'a zugrăvit prin o asemănare isteasă:

— „Orașul Moscva, — zice n dactorul rus, a fost aprins de so dații lui Napoleon (la 1812) cu lemnușă, și a ars până n pămînt căci casele în oraș erau zidite de din birne, din lemn.

„Așa se vede, a zis pișcătuș muscalul, și statul dvoastre (u

guresc) e clădit tot din lemn, de l temeji și de așa o mișcare nevino-vată religioasă, a poporului*...

Ba putea zice mai mult: Noi Rușii ne bucurăm că voi, prin astfel de procese, ne ajutați a trezi acest popor și a nu lăsa să-l înghiță în pace politica voastră de meghtarizare...

Din Rusia.

Mobilizarea de probă, a întregii armate muscălești.

În primăvară lumea va vedea în Rusia o manevră, cum doar nu s'a mai văzut decind sunt armate pe pământ:

Ministrul rusesc de finanțe (peste vistieria țării) a pus pe masa dumei (dietai) un plan de lege, prin care să se voteze o sută și cinci milioane, pentru acoperirea cheltuelilor uriașei manevre pe care o începe armata rusească în 15 Martie, în luna viitoare, — manevră care nu e simplă manevră ci o mobilizare de probă a armatei, adunându o ca pe alarm, sub steaguri, și făcând cu ea manevre pe linie foarte întinsă, ca în timp de războiu!

Și flota (armata de pe corăbii) din Marea Neagră a primit poruncă de mobilizare pe același timp. Pe 18 Martie vor fi chemați sub steag toți rezerviștii dela marina din Marea Neagră.

Cu alte cuvinte, Rusia face probe de războiu, la hotarele Austro-Ungariei și Germaniei. Ca pentru a arăta oștenilor cum au să facă cind vor fi chemați la aieva!..

Manevre de iarnă.

Înoiri în armata germană și austro-ungară.

Din Viena se vestește, că în viața și mișcarea armatei Germaniei și Austro-ungariei, se vor face mai multe înoiri, cari sunt de mare însemnătate pentru vremuri grele.

Unele din aceste înoiri le-am arătat și noi: urcarea statului armatei, sporirea ei cu încă două corpuri, dar în schimb slujbă de numai doi ani (căci dacă s'ar și înmulți așa tare și i-ar ținea slujbă și trei ani, ar fi cheltuelile prea uriașe!).

O altă înoire — pusă la cale de Germania, e: ca armata germană și cea austro-ungară, să fie pregătită pentru războiu pe zile reci de iarnă, — și în acest scop să se facă de armatele acestor două împărății, manevre de iarnă!

Căci, zic conducătorii dela Berlin, războiul trecut în Balcani, ne dovede, că luptele nu se dau numai vara, pe timp ușor de suferit, ci se dau iaca, și în luni reci, chiar ghețoase! Armatele bulgare, călcău prin zăpadă groasă înaintându asupra celor turcești și săptă-

mâni de zile au dus luptă pe frigăger, de le înghețau mâinile pe ojele!

De aceea în Germania se cere, ca să înceapă și armatele ei, și ale ortacei sale Austro-ungaria, manevre pe vreme de iarnă!

Dar mai ales altul e cuvântul pentru care Germania cere acest lucru: Țara cu care ea poate avea mai curind și cel mai grozav războiu, nu va fi o țară caldă, a cărei soldați să fie și ei buni luptători numai vara, — ci e Rusia, a cărei locuitori sunt așa de deprinși cu frigul, ca noi cu căldura, și cărorora le mai place a se lupta pe vremuri mai reci, ca pe cele calde! Dacă Rușii te iau în săbii, ei nu pun arma la picior la vederea celor dinții fulgi de zăpadă, că lor chiar atunci le mai place, cind fulgii le gidile obrazul, — și numai pe gerul cel mare nu se mai bat.

Față de astfel de oșteni, trebuie să-ți întărești și tu pe ai tăi a suferi frigul, — că de nu, și-i mîncă de vii în cele dinții luni reci.

Nu-s semne bune acestea.

NOUȚĂȚI

Concertul dela Deva, dat de „Reuniunea rom. de cîntări din Orăștie“ sub dirigența tenorului Ionel Rădulescu, a reușit cum nu se putea mai bine. Insuși programul isteț arangeat, a purtat pe ascultători dela bun la mai bun, dela frumos la mai frumos, făcînd să le meargă plăcerea și mulțumirea tot crescînd până la sfîrșit!

Mare parte din publicul din aceste părți cunoaște prestațiunile acestui cor, ba și aproape întreg programul concertului dat la Deva, dela „Asociațiune“ în vară la Orăștie. Totuși pentru marea mulțime a celor ce l'au ascultat în Deva, el a fost nou. Nu am auzit decit cele mai bune cuvinte asupra întregii prestațiuni, atât a corului cît și a soliștilor (dl Rădulescu și dșoara Vasilca, cari au fost foarte bine); mult a plăcut quartetul „Vraja“ de Vidu cu refrenul „Nu, nu!“

Sala teatrului a fost plină până la cel din urmă loc, aproape tot de Români, dar am avut și cîțiva oaspeți streini, unii buni cunoscători de muzică, cari s'au rostit foarte măgulitor pentru corul nostru.

Părerea noastră bună asupra acestui cor fiind cunoscută, pentru azi nu spunem mai mult, ci ne vom lua voe a arăta ce vor scrie foile streine din Deva despre acest concert, știind din nainte că au să-i spună la fel cuvinte de laudă.

Foarte bine a fost jucată piesa „O casă veche“ de aceleaș persoane ca la Orăștie (dșoara Vichi Domșa, dna Elisabeta Ciontea, dl I. Rădulescu și dl Dariu Pop), cari toți au fost desăvîrșit de bine.

Drăguț, sprinten, elegant, a fost jocul „Călușerilor“, o grupă de 12 inși, conduși de vătaful dl Petru Grozav, purtînd o splendidă că-

mașă cum se poartă în Țară. Ei au fost mult aplaudați.

A urmat joc vesel până 'n zori.

Societatea de lectură „Petru Maior“ invită la serata muzicală împreună cu dans, pe care o aranjează duminică în 1 Martie n. 1914 în sala dela Hotel „Royal“ (VII, Erzsébet-körút 45), sub patronajul. D-lor: Andrei Birseanu, Ștefan Abrudanu, Vasile Danian, Octavian Goga, Colonel Silviu de Herbay, Dr. Iuliu Maniu, Dr. Isidor Marcu, Ioan Mezei, Ioan Micu Moldovan, Teodor Mihali, Dr. Ioan Mihu, Anton Mocsonyi de Foen, Dr. Valer Moldovanu, Gheonrge Pop de Băsești, Dr. Ștef. C. Pop, Dr. Gavril Tripon, Emanuil Ungureanu, Dr. Alexandru Vaida-Voevod și Dr. Aurel Vlad Venitul se va întrebuița spre scopurile Societății; o parte însemnată pentru încurajarea sportului. — Pentru Societate: Adrian Suci, secretar. Alexandru Lupeanu, președinte. Onor. oaspeți din provincii sunt rugați să ne comunice data sosirii, ora și gara, unde va sta la dispoziție un comitet de primire.

Școala de menaj din Sibiu. Se face cunoscut, că la 15 Febr. n. s'a început regulat cursul II-lea (cursul de primăvară) la Școala de menaj a „Reuniunii femeilor române din Sibiu“. Inscriseri nou se primesc în cancelaria școlii, Sibiu, Berggasse 9. — E o școală de cel mai mare folos pentru domnișoare tinere, pregătindu-le în conducerea gospodăriei de casă după cele mai bune socoteli.

Sicăeli patriotice. Am mers la Deva cu gînd bun, curat, a cîștiga Românilor de acolo o seară de înălțare sufletească prin artă. Ca frați la frați. Nimic mai mult.

Ce era mai firesc, ca în aceste zile despre cari Tisza spune că ar fi zorile unor vremi mai de »pace«, puternicii zilei din Deva, să ne de pace să ne petrecem cum ni-i firea și vorba și portul, ca Români.

Dar nu s'a putut. Bătuca patriotică a vicișpanului (de sigur înțeles cu fișpanul, fratele de cruce alui Tisza), a trimis de cu vreme veste la Orăștie, că, fiindcă damele din cor se vor înfățișa pe scenă în costume, și va fi și joc de Călușeri, — nimenea să nu cuteze a-și pune pe costum tricolorul românesc, că nu-l vor suferi!

Căutau nod în papură ca să turbure producția, s'o zădărnicească chiar, atunci cind erau toate pregătite...

Ce era să facem? Cel mai cuminte se dă în laturi din calea furiosului. Ca să nu lipsim lumea de o producție aieva prețioasă, oamenii noștri s'au supus nelegiuirii venite nouă dela comitat, coperindu-i cu desprețul pe care îl vrednicesc, ca pe călcători de lege, în loc de păzitori ai aceleia. Căci purtarea acelu tricolor e iertată, și cel ce te oprește a-l purta, își bate joc de lege.

De aceea nu s'a văzut la Deva pe frumoasele noastre costume, nici pe voinicii Călușeri, tricolorul nostru scump, ce se ține de acele costume.

Nebunul între morți. Din Mōd-ling se scrie, că un tiner nebun, ce e grițit în spitalul de acolo, a scăpat într'o seară cumva și s'a furișat în odaia morșilor de lingă spital, în care tocmai să aflau doue femei moarte, așezate pe mesele de mori. Nebunul s'a bucurat foarte mult cind le-a văzut, și cu niște unelte ce avea la sine pitulate de prin spital, — a început a le împunge pe moarte pe tot locul, încît dimineața, cind păzitorii au dat de el rizînd între cele doue moarte, le-au aflat pe acelea toate rănite, sfirticate pe trup de nebunul ce și-a petrecut o noapte întregă cu ele acolo.

Cei din familiile moartelor s'au scandalizat grozav de lucrul ăsta, — dar n'au avut pe cine trage la răspundere. Nebunul ridea și se bucura de isprava lui.

Răsplata trădătorului. În timpul cît orașul Ianina, pe atunci încă al Turciei, era impresurat și bătut de Greci, un locotenent (oberleitnant) de gendarmi, în slujba statului turcesc, cu numele Kemal, a fugit din cetate și a descoperit armatei înimice cum stau lucrurile în lăuntrul cetății. Cu alte cuvinte a săvîrșit păcatul mare al trădării (vinderii) de patrie inimicului. Cum, cum, nu, Kemal a căzut iară în mâinile Turcilor, cari l'au arestat. Dus înaintea tribunalului de războiu, acela l'a osîndit la moarte. În 23 Febr. osînditul a fost scos din arest, pus în fața unui pluton (jug) de soldați și împușcat.

Noua lege pentru alegeri, primită de dietă și ajunsă întărită, după care au să se facă în viitor alegerile de deputați în țară la noi, — a fost tradusă în românește de dl T. V. Păcățianu și scoasă de sub tipar. A dat o broșură de peste 100 pagini. Să vinde cu 1 cor. și 5 fil. de postă. Să poate avea dela autor și dela „Librăria S. Bornemisa“ din Orăștie.

Vrea să tot vorbească la telefon... La stația Bicske (între Pesta spre hotar cătră Austria) trenul ce venea despre Pesta a dat zilele astea jos un bărbat tiner, se vedea a fi meseriaș, care nebunise fără veste pe tren. Predat poliției, căpitanul de poliție l'a luat în samă și i-a căutat hîrțile ce avea la el și a văzut că e un lucrător ales, la făcut de automobile. Și a băgat de samă că stă mereu lingă părete, cam la un colț și tot vorbește ca și cum ar vorbi în telefon! Căpitanul i-a prins un telefon rău și l'a pus lingă el. Nebunocitul s'a bucurat foarte de asta și mereu-mereu vorbea în telefon cu ai sei de-acasă. Uneori i se părea că aude glasul unei surori și el striga pe ea: Dă-i pace la mama!, din ce se trage încheerea, că bietul om a fost stricat la mînte pe urma unor certe aprinse și urite din familie. Dar faptul că avea aci la îndemînă un telefon, l'a liniștit mult, căci se vede că credea, că de fapt se în-

telege cu cei de acasă, pe care știe Dzeu în ce stare i-a lăsat.

A fost înștiințată poliția din orașul de unde era, care a trimis după el pe 2 oameni să-l ducă acasă la nenorocita sa familie.

Oprim foile.

Numărul de față al „Libertății” e cel din urmă ce se mai trimite celor ce n'au trimis plata pentru anul 1914. Spre știre.

— Unități au trimis bani pe jumătatea de an 1914, deși erau în restanță pe jum. anul 1913. Baniți li s'au pus la restanță și acum foile li se opresso.

— La AMERICA încă acesta e cel din urmă număr ce mai merge pentru cei ce n'au trimis plata pe 1914.

Șezătoare școlară. Învățătorii și preoții din Ghiroc, invită cu respect la Șezătoarea școlară, ce o vor ține cu elevii școlii sup., Duminecă, în 1 Mart. n. la 1/4 d. a., cu cântări, declamări, vorbiri.

Petrecheri.

— Corul Bisericesc greco-oriental român din Pauliș invită la concertul împreună cu repera. Teatrulă care se va ține Duminecă la prinderea postului, în „Ospătăria comunală” din loc. Venita curat este destinat pentru prevederea școlilor cu recvizitele necesari de învățământ.

— Reuniunea de cetire și cântări din Iladia invită la concertul împreună cu teatru cel va aranja în Duminecă lăsatului de brânză în școala gr. cat. din loc.

Mulțumită publică.

În numele senatului școl. dela școala confes. română gr.-cat din Șard (com. Alba de Jos) via pe aceasta cale a mulțumi tuturor celor ce au binevoit a contribui cu obolul lor pentru ridicarea noului edificiu școlar, constător din 2 sale

de propunere și 1 cuarțir pentru învățător:

Vasilie de Stroescu, 500 cor; „Auraria”, Abrud, 200 cor; Izidor G. Neamțiu, Viena, 200 cor; Fondul cultural, Blaj, 200 cor; „Julia”, Albajulia, 150 cor; „Albina”, Sibiu, 100 cor; „Izvorul”, Ighiu, 50 cor; X. — Y. 50 cor. Dr. Aug. Dumitrean, Bpesta 50 cor; Ignat Mircea, București, 50 cor. Virginia Fuciu, și Livia Stanciu 52 cor; Simion P. Mateiu, canonic Blaj, 30 cor.

Cite 20 coroane următorii: Florian Medrea, oberlaintant, Viena, August de Herbay, notar, Vecel; Cornelia de Herbay, Vecel; „Zlăgneana”, Zlatna. Iuliu Albini, notar, Zlatna, 16 cor. 90 fil; Ioachim Totoian, 12 cor;

Cite 10 cor. următorii: „Sebeșana”; Dr. Toma Cornea; Nicolau Florescu; Virgil Vlad, A. Iulia Dr. Fabiu Bontescu, Emil Socaciu, Dr. Ioan Pop;

Cite 5 cor. următorii; Aurel Cirlea Dr. Ioan Rece, Mihail Moldovan, hotelier; Ioan Tocaciu; Dr. Ioan Suci, Nicolau Anca, Francisc Boțan.

Cite 4 cor. următorii; Rubin Patița, adv. Ștefan Crișan. Minca Sotropa; Biserica gr.-cat., Chișfălău.

Cite 3 cor. următorii; Ioan Lupșan, Tit A. Domșa, Aszlányi Ianos, Goldberger Ignatz, Ioan Radeș.

Gligor Porcar 2 cor. 60 fil.

Cite 2 cor. Emil Degan, Dr. Camil Velican, Ilarie Cocovean, Valer Velican, Teodosiu Leontiu, Constantin de Colbazi, Ioan Teculescu, Dr. Nicolau Pop, Iuliu Popescu, Ioan Bungeardean, Dr. Bucur Buia, Niculae Vulcu, Ștefan Angel, Vasilie Bucerzan.

Cite 1 cor. N. Mărginean, A. Băsan, N. Cado, N. Cadar, V. Velican, Fl. Rusan, D. Cimbulea, P. Pătrunginar, I. Meteșan, Csongolea Berci, I. Pop, P. Ducea, I. Crișan, Müller F., N. Bodescu, N. Olar, Dr. R. Muntean, Dr. Ioan Sirb, Dr. C. Sotir, Dr. Comeș, I. Vasiiu, G. Geiuș, I. Crișan, Andreiu Popa, I. Drașovean, G. Cingudean, Deak M. Cantor, V. Oțoiu, I. Udrea, Cand. Pop, P. Andrea, A. Andrea.

— precum și 76 de poporeni din comuna Chișfălău cu sume dela 60 fil. până la 80 fil. la oaltă dind 34 cor. 56 fil.

Șard, la 28/I 1914.

(1235) 1—1

Aureliu Pop, inv.

„Compagnie Generale Transatlantique”.

Linia Franceză

Linie regulată directă de vapoare repezi.

Hawre—New-York și Canada

peste Basel (Elveția) și Paris. (1231) 2—46

Cancelaria: BUDAPEST, VII, Baros-ter 15. Telefon: Iózséf 14—97

Atelierul de timplărie

DUMITRU MARTIN,

ORĂȘTIE, Str. Cetății, Nr 15 (în apropierea casei orașului), — își recomandă pentru sezonul de primăvara celor ce voesc a-și zidi case noue: **uși și ferestă gata**, în diferite măsură. Primește și efectuește ori-ce comande, din material bun și bine uscat, pe lângă prețurile cât să poate de solide.

Tot aici: **mobile gata** pentru case țărănești, precum și **magazin de coșciuguri** și cele aparținătoare acestora, cu prețurile cele mai reduse.

Serviciu conștientios

(1297) 1—

GARD

am până la 100 drb. de table de gard, lemn de gorun și vre-o 40—50 stâlpi iarăș de lemn de gorun și deci cui îi lipsesc poate să se adreseze la mine. — Sunt toate în stare foarte bună, dar facindu-mi gard de peatră, de tablele acestea nu mai am lipsă. Le vind cu **preț moderat**.

Petru Crisciu

J. Borsor, nr. 32
Krássó Széreny om.

(1218) 2—2

Arător de vînzare.

În Rampoș, hotarul Orăștiei, se află de vînzare din mână liberă 5 jugăre de pămînt, arător. — Prețul 900 cor. de jugăr. — Adresa la administrația foii.

(1239) 1—3.

Licitație minuendă.

Comuna bisericească Bucium tractul Orăștiei dă în licitație care să va ține la 2/15 Martie n. a. c edificarea școlii confesionale.

Prețul strigării e 2243 cor. 69 fileri.

Dela întreprinzător să cere vadiu de 10% după prețul strigării, și să aibe diplomă pentru edificări publice.

Comitetul își rezervă dreptul a da întreprinderea aceluia dintre competenți, în care își are mai multă încredere.

Bucium, la 11/24 Februa-rie 1914.

Ioan Olariu Ilisie Olariu
preot. notar.

V. Domșa

(1240) 1—2 protopresbiter.

De vînzare.

În Petroseni Str. Malea o Fabrică de cărămidărie cu un teritor de pămînt de 2 jugăre și 500□ st. și tot pe teritor să află 2 căsi de locuit și cuptoare de ars cărămida și alte edificii.

Alte știri mai de lipsă se pot afla la proprietarul.

Dionisie Socol

(1215) 2—5 Petrosény, Str Malea

Pentru întrebări și răspunsuri oricine are să trimită o marcă postală!

CEL MAI NOU ȘI MAI BUN LEAC!

Cine vrea să se vindece și să scape de orice rane, bube, dureri și tot felul de rele și năcazuri de pe trup să trimită după:

„LEACUL MINUNAT-VINDECĂTOR”!

Acest Leac are mare efect asupra bolilor de: uime, buboale, cocitură, glicii, sugel, bubă-vinată, pete, ochi-de-găină, umflături, ulcioare, ariciu, răia-neagră, cocoare, broasca, nigel, răia-albă păducel, arsuri, opărituri, scrofule, orbalș, boboane, racul-de-dinafară, (cancerul extern) apoi la orice tăieturi, la dureri de mîni de picioare, de cap, de buze de limbă, de grumazi, de spate, de pantece, precum și vinețala devenită din căzut s'au din bătut, și la tot felul de umflături, rane, și bube urite de pe trup.

Leacul folosit vindecă ori-ce boale de acestea. Dacă morbul (boala) e mai veche coace fără nici o durere spărgînd rana și trăgînd puroiul (coptura rămînînd omul sănătos. Vindecă chiar și morburile secrete învechite. Leacul e folositor și pentru animalele domestice rănite, de aceea e bine ca la nici un om să nu lipsească din casă acest Leac pentru cazuri de îmbolnăvirii. Leacul acesta se poate păstra dela 1—5 ani fără a se strică, avînd un miros plăcut, fiind combinat (făcut) din mai multe părți alese curate și nepericuloase.

Loacul acesta nu se află de vînzare în nici o farmacie (apotecă), ci să poate căpăta numai direct la mine. Lămuriri (sfaturi) cum trebuie folosit Leacul să dau la cumpărare. Oricare om trimițînd după acest Leac edator a-mi scrie că ce boală are și de cît timp suferă dureri, și fostă în spitale? La oricare comandă Leacul se perfecționează în urma comandel primite făcîndu-se oricui proaspăt trimițîndu-se (de leac) la adresa cerută. Cu cît trimiț mai mulți oameni la un loc pe o adresă venîndule leacul într'un pachet, cu atît îl primesc mai ieftin. Ca să poată trimite orișicine după „Leacul-minunat-vindecător” îl dau cu următorul preț:

„Leac-minunat-vindecător (o rudă de 10 cm. lungă) costă 3 coroane. Două rudi 5 coroane. Cîne comandă dela 15 rudi în sus, primește ruda numai cu 1 cor. 50 fil. Celor ce trimiț banii înainte, li-se trimiț pachetul francat (plătît).

Adresați-vă cu încredere la:

Romul Budoiu-Deleanu

în Șimleu (Szilágysomlyó)

(Felsővár u. 24).

Dați adresa corect: numele, caracterul, posta ultimă și comitatul!

Pentru economi!

Pravuri de îngrășat porcii, vitele cernute, cai, oi și capre, 1 pachet 60 fil. — Leacuri contra călbezei la oi, 60 fil. O porție de aceasta ajurge numai pentru o oaie. Pentru vite mari 2 cor. — Pravuri pentru ouatul găinilor, 1 pachet 30 fil. — Pravuri contra cloșanilor și a șoarecilor, 60 fil. — Unsoare galbină pentru păduchi la vite, 1 cor. — Comandele de 6 cor. să trimiț franco. Scriați legibil adresa. Toate acestea să capătă dela: **CORNEL DEMETER**, apotecar în ORĂȘTIE (Szászváros).

„ARDELEANA“, institut de credit și economii, societate pe acții în Orăștie.

Convocare.

Domnii acționari ai Institutului de credit și economii „ARDELEANA“, societate pe acții în Orăștie—Szászváros, se convoacă prin aceasta la a

XXVIII-a adunare generală ordinară,

ce să va țina Mercuri, în 25 MARTIE n. 1914, la 9 ore a. m., în localul institutului, cu următoarea

ORDINE DE ZI:

1. Deschiderea și constituirea adunării, dispozițiuni pentru verificarea procesului verbal.
2. Raportul direcțiunii, bilanțul anual și raportul comitetului de supraveghiere.
3. Satorirea bilanțului, distribuirea profitului curat și votarea absolutului.

4. Alegerea a 3 membri în direcțiune cu mandat pe 3 ani, unul cu mandat pe doi ani și unul cu mandat pe un an.

5. Alegerea unui membru în comitetul de supraveghiere.

6. Propuneri intrate, conform statutelor.

Domnii acționari, cari doresc să ia parte la această adunare generală, sunt rugați să-și depună pe lingă revers, cel puțin cu o zi înainte de adunarea generală, la cassa institutului sau la vre-unul din institutele financiare membru la „Solidaritatea“, acțiunile scrise pe numele lor, respective pe numele acelora pe cari îi reprezintă, precum și documentele de plenipotență.

Orăștie—Szászváros, la 20 Februarie 1914.

Direcțiunea.

ACTIVE		CONTUL BILANȚ pro 1913.		PASIVE	
Cassa	—	K 113.636 ⁵⁹	Capital societar	—	K 1.000.000 [—]
Giro-Conto	—	„ 49.953 ¹⁹	Fond de rezervă	—	K 300.000 [—]
Cambii de bancă	—	K 2.329.155 ⁴⁰	Fond special de rezervă	—	„ 348.977 ³⁵
Cambii cu acoperire hipotecară	—	„ 1.446.211 ⁵³	Fond iubilar economic	—	„ 106.090 [—]
Imprumuturi hipotecare	—	K 1.040.814 ⁹⁵	Fondul casei culturale	—	„ 52.080 ³¹
Imprumuturi hipotecare cu anuități	—	„ 426.805 ³⁸	Fond de penziune	—	„ 155.147 [—]
Obligațiuni cu cavenți	—	„ 577.802 ³⁰	Depuneri	—	„ 3.423.454 ⁹¹
Conturi-curente	—	„ 357.133 ²⁹	Reescompt	—	„ 1.415.525 [—]
Diverși debitori	—	„ 101.298 ⁴²	Imprumuturi hipotecare cedate	—	„ 318.249 ⁰¹
Efecte proprii	—	„ 594.646 ⁶⁰	Conturi curente	—	„ 36.272 ¹²
Realități	—	„ 301.172 ⁷⁵	Depozit de cassă	—	„ 19.189 ⁰⁵
Efectele și realitățile fondului de penziune	—	„ 155.147 [—]	Diverși creditori	—	„ 121.479 ⁴⁶
Mobilier: { în birou	—	K 8.500 [—]	Interese anticipate	—	„ 65.698 ³⁹
{ la Hotel „Central“	—	„ 24.300 [—]	Profit curat	—	„ 163.298 ⁹⁴
Interese transitoare	—	„ 18.883 ⁹⁴			
		K 7.525.461 ⁵⁴			K 7.525.461 ⁵⁴

SPESE		Contul PROFIT și PERDERE		VENITE	
Interese:			Profit transportat	—	K 4.080 ⁶⁷
pentru fondul de rezervă	—	K 10.538 ⁶⁴	Interese:		
pentru depuneri	—	„ 196.973 ⁵⁴	dela cambii de bancă	—	K 239.821 ⁹⁷
pentru reescompt	—	„ 127.836 ⁰¹	dela cambii cu acoperire hipotecară	—	„ 135.603 ³⁸
pentru imprumuturi hipotecare cedate	—	„ 19.212 ⁹⁸	dela imprumuturi hipotecare	—	„ 90.518 ⁰⁵
		K 354.561 ¹⁷	dela imprumuturi hipotecare cu anuități	—	„ 27.235 ⁵⁶
Spese:			dela obligațiuni cu cavenți	—	„ 43.196 ⁰²
salare și bani de cuartir	—	K 42.512 ⁴⁰	dela conturi-curente	—	„ 29.315 ²³
spese generale, chirii și marce de prezență	—	„ 25.664 ³³	dela efecte	—	„ 31.971 ³⁷
		K 68.176 ⁷³			K 597.661 ³⁰
Contribuție:			Chirii	—	„ 9.881 ⁶⁰
directă	—	K 31.541 ⁰³	Proviziuni	—	„ 33.464 ⁹⁴
de 10% după interese de depuneri	—	„ 19.697 ³⁶			
		K 51.238 ³⁹			
Amortizări:					
din realități	—	K 3.571 ¹⁹			
din mobilier	—	„ 3.942 ⁴²			
diverse	—	„ 500 [—]			
		K 7.813 ⁶¹			
Profit curat	—	—			
		K 163.298 ⁹⁴			
		K 645.088 ⁸⁴			K 645.088 ⁸⁴

Orăștie—Szászváros, la 31 Decembrie 1915.

Dr. Octavian Sglimbea m. p.
director-executiv.

Simion Vlad m. p.
contabil.

DIRECȚIUNEA:

Dr. Ioan Margita m. p. Dr. Cornel David m. p. Dr. Aurel Vlad m. p., Ioan Branga m. p. Dr. Romul Boca m. p.
președinte.
Dr. Romul Dobo m. p. Dr. Sever de Orbonaș m. p. Nicolae Vlad m. p.

Subsemnatul comitet de supraveghiere am examinat conturile prezente și le-am aflat în ordine.

Orăștie—Szászváros, la 20 Februarie 1914.

Ioan Popovici m. p. Ioan Moța m. p. Procopiu Herlea m. p. Simion Corvin iun. m. p. Vas. C. Osvadă m. p.
președinte.

(1238) 1-1

Iosif Lissai m. p.,
revizor expert al „Solidarității“.

Editor și redactor responsabil: POMPILIU ALBU.

„Tipografia Nouă“ I. Moța, Orăștie (Szászváros).

Pompiliu Albu